

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

HUKURI 2024

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti2½

Papila leri ra swivutiso ri na tipheji ta 6.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ra swivutiso ri avanyisiwile hi SWIYENG E SWINHARHU:

XIYENG E XA A:	Xitsalwana	(50)
XIYENG E XA B:	Xitshuriwa xa xitsalwambiko xo leha	(30)
XIYENG E XA C:	Xitshuriwa xa xitsalwambiko xo koma	(20)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENG E XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata (Xik.: hi ku tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/ chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka), hlela no hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu vonaka EMAHLWENI ka xitshuriwa xin'wana na xin'wana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele yi kombisiwa. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati eka minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa swinenene ku tirhisa minkarhi hikwalomu ka:

XIYENG E XA A:	Timinete ta 80	
XIYENG E XA B:	Timinete ta 40	
XIYENG E XA C:	Timinete ta 30	
8. Nombora tinhlamulo tanihilaha ti nomboriweke hakona eka papila leri ra swivutiso.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo YIN'WANA na YIN'WANA.
10. U NGA tekeli enhlokweni nhlokomhaka loko u hlayela ntsengo wa marito.
11. Tsala swi basa no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 250–300 wa marito.

1.1 Loko ndzi swi tsundzuka ndzi khomiwa hi tingana. [50]

1.2 Leswi ndzi tsakisaka hi Mupuresidente wa Afrika-Dzonga. [50]

1.3 Leswi nga endliwaka ku sivela ku xanisiwa ka vadyuhari. [50]

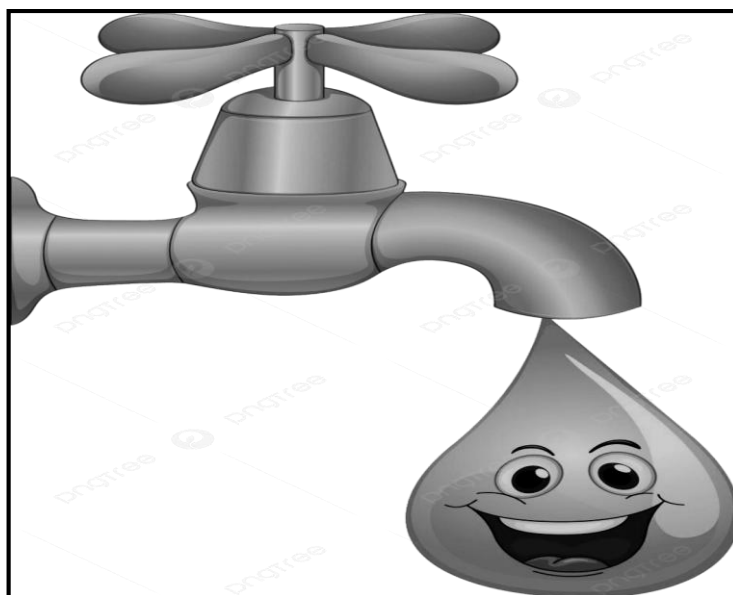
1.4 Switirhisiwa swa thekinoloji swi na xiave eku antswiseni ka vutomi bya vanhu. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]

1.5 Vunene na vubihi bya ku va vadyondzi va phakeriwa swakudya eswikolweni. [50]

Hlawula xifaniso XIN'WE eka leswi nga laha hansi kutani u tsala xitsalwana hi xona. Tsala nomboro ya xivutiso xa (1.6, 1.7 kumbe 1.8), u tlhela u nyika nhlokomhaka leyi faneleke.

Lemuka: Ku fanele ku va na vuxaka exikarhi ka nhlokomhaka na xifaniso lexi u xi hlawuleke.

1.6

[Xi huma eka: [pngtree.com](https://www.pngtree.com)]

[50]

1.7

[Xi huma eka: www.shutterstock.com]

[50]

1.8

[Xi huma eka: www.exploresouthafrica.net]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO LEHA**XIVUTISO XA 2****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 120–150 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Munghana wa wena u pasile metiriki kambe a nga na mali yo ya eyunivhesithi. Tsala papila u n'wi tsundzuxa leswi a nga swi endlaka ku pfuneka eka xiyimo lexi.

[30]**2.2 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Tsala atikili ya phephahungu u kombisa ku tikeriwa loku mi nga va na kona eka mavhiki manharhu loko gezi ri tsemiwire.

[30]**2.3 NHLUTO**

Tsala nhluto wa filimi leyi u yi voneke eka thelevhixini.

[30]**2.4 MBULAVULO**

Mukaputeni wa xipanu xa n'wina xa bolo u ya tirha entsungeni. Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika loko mi lelana na yena.

[30]**NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30**

XIYENGE XA C: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA**XIVUTISO XA 3****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 80–100 wa marito.
(U nga tluli pheji yin'we yo hlamulela eka yona.)
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

3.1 PHOSITARA

Tsala phositara yo navetisa vuyimbeleri bya tikhwayere lebyi nga ta va kona ekerekeni ya n'wina.

[20]**3.2 DAYARI**

Tsala dayari ya masiku manharhu u kombisa migingiriko ya leswi humeleleke loko u endzerile munghana wa wena loyi a tshamaka eLimpopo hi nkarhi wa Khisimusi.

[20]**3.3 SWILERISO**

Tsala swileriso leswi faneleke ku landzeleriwa hi vamakwenu ku tisirhelela eka timhaka ta vugevenga loko va sale va ri voxe ekaya.

[20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C:	20
NTSENGO WA TIMARAKA:	100